

NOVOROČNÍ ÚVODNÍK	1
OSOBNOSTI ČESKÉ HISTORIE-ADINA MANDLOVÁ.....	2
ZAJÍMAVOSTI ZE SVĚTA SPORTU –MICHAEL SCHUMACHER.....	4
LEGENDA O ČÍNSKÉM HOROSKOPU.....	8
SVĚT ZVÍŘAT – KRÁLÍK DIVOKÝ.....	9
ZDRAVÍ V ŠIRŠÍCH SOUVISLOSTECH.....	14
KALENDÁŘ	18
CHVILKA POEZIE	18
SEZNAMTE SE PROSÍM	19
POHÁDKY NA POKRAČOVÁNÍ	21

NOVOROČNÍ ÚVODNÍK

Vážení a milí obyvatelé, čtenáři, zaměstnanci

Máme za sebou další společensky celosvětově náročný rok a stojíme na prahu roku nového. Při pohledu zpátky se zdá, že nás neopouští tlak, který klade před nás výzvy v mnoha rovinách. Na mnoho z nás dopadaly okolnosti přímo k jádru naší každodenní existence.

Co nás tedy čeká dál? Je dobré si říct, že jsme ten loňský rok zvládli a to i díky vnitřním silám, které v sobě dokážeme generovat v časech méně příznivých. Život nelze oprostít od nepřízně. Bez ohledu na dění kolem, vždy je pouze v naší moci schopnost, kterou nám nikdo nevezme. A to je způsob, kam zaměřím své myšlenky, jaký význam všemu kolem dávám, jak vše prožívám. V tom je naše osobní síla i svoboda volby.

Proto nám všem v roce novém přeji umět napojovat se na tuto osobní sílu. Přeji nám, ať projdeme dalším rokem ve zdraví a spokojenosti. Ať nezapomínáme na společný dialog, úctu a respekt jeden k druhému i když spolu vždy nemusíme souhlasit. Zároveň chci poděkovat všem zaměstnancům za jejich nasazení a obyvatelům za jejich trpělivost. Vě-

řím, že společně zvládneme i tento rok.

Mgr. Evžen Kokeš, ředitel Domova pro seniory Malešice

OSOBNOSTI ČESKÉ HISTORIE

ADINA MANDLOVÁ

Pocházela z rodiny vrchního inspektora státních drah Ing. Jana Mandla a jeho manželky Anny. Otec po třech synech toužil po narození dívky. Již od dětství byla otcem hýčkána a podporována v uměleckých zájmech. Užívala druhé křestní jméno po matce – Anna, ve zdrobnělině Adina – a podle otcova mínění měla předurčenou skvělou budoucnost. O její výchovu se staral výhradně otec, který ji velmi rozmazloval, všichni jí museli vykat, ale ona odpovídala tykáním. Od čtyř let hrála na klavír. V jejích osmi letech, ale její otec zemřel, tím ztratila své dobré postavení a hra na klavír jí byla zakázána.

Období puberty

Po smrti otce se rodinné poměry velice zhoršily. Matka si našla několik strýčků, kteří rodinu podporovali. To však nestačilo, a tak rodina pořádala loupežné výpravy do zahrad a polí. Mandlovi také pronajímali pokoje své vily studentům. Když bylo Adině čtrnáct let, matka si našla nového přítele. V šestnácti Adinu poslali do pařížského dívčího penzionátu, kde se naučila vařit a zdokonalila svou francouzštinu a němčinu. Po dvou letech byla z penzionátu za špatné chování vyloučena. Následně se začala věnovat herectví.

Pozdější život

Již v 16 letech si našla milence a chodila s ním po nočních barech. Ve francouzském penzionátu si našla dalšího, s nímž otěhotněla, načež absolvovala potrat. Pak se stala milenkou Huga Haase. Po roce 1939 měla vztah s Fredem Scheinerem – Svítlelem, který ji později opustil, proto se pokusila o sebevraždu. Po uzdravení se vrhla do bezstarostného užívání si života, takže vznikla průpovídka „Baarová má oči mandlové a Mandlová má oči barové“. Poprvé se provdala za malíře Zdeňka Tůmu. Tůma byl levicově smýšlející a Adina se domnívala, že si tak napraví špatnou reputaci. Lidé ji totiž začali vnímat jako příliš německy orientovanou. Tůma však po roce spáchal sebevraždu. Když se to Adina dozvěděla, volala jako první své skutečné přítelkyni Nataše Gollové, která jí také údajně jako jediná tykala. Jejich přátelství trvalo však jen do té doby, dokud jí Gollo-

vá nepřebrala milence. V divadle se později sblížila s hercem Vladimírem Šmeralem, se kterým čekala i dítě, avšak holčička se narodila mrtvá. Šmeral byl ženatý s Marianne, bývalou tanečnicí u E.F. Buriana, která byla Židovkou a manželství s árijcem ji chránilo určitou dobu před zatčením nebo koncentračním táborem. Ze strany Mandlové ke Šmeralovi šlo o velkou lásku, vztah z druhé strany není možno bezpečně označit, Šmeral se od Mandlové po válce distancoval.

Život v emigraci

Během války byl její přítel Fred Svítal odvezen do koncentračního tábora. Během války sice natočila jen jeden německý film, v hojně míře však udržovala osobní kontakt s řadou představitelů nacistického Německa. Po válce proto byla zatčena a obviněna z kolaborace. Pro nedostatek důkazů byla nakonec propuštěna. Jelikož nemohla najít angažmá, odešla do Anglie s Josefem Kočvárkem, za kterého se provdala, aby dostala pas a vízum.

Zde se krátce nato jako přátelé rozešli a Adina se znovu provdala za boháče Geoffreyho, s kterým žila jen krátce, a tak se na počátku 50. let 20. století znovu rozvedla. V Anglii získala kvůli svému přízvu-ku a minulosti jen pár menších rolí. Poté se seznámila s módním návrhářem Benem Pearsonem, který byl homosexuál, intimně spolu proto žili jen sporadicky, přesto se v roce 1954 vzali a zůstali spolu až do Benovy smrti. Krátce se Adina věnovala sochařství, kterého musela pro nemoc zanechat.

V roce 1966 se poprvé od své emigrace v roce 1948 vrátila do Československa, aby v alternaci s Nelly Gaierovou hrála hlavní roli v muzikálu Hello, Dolly! Zúčastnila se několika zkoušek. Podle řady tehdejších pamětníků se však při zkouškách rychle odhalila hereččina divadelní nezkušenost a nedostatečnost. Roli proto nakonec nedostala. Po návratu do Anglie pracovala v obchodě svého manžela. Ve stáří tento obchod prodali a odstěhovali se na Maltu. Zde byla spokojená a žili zde v klidu až do doby, kdy se na Maltě změnily hospodářské a politické podmínky. S Benem tehdy odešla do Kanady, kde za pomoci Josefa Škvoreckého v jeho nakladatelství vydala své paměti v knize Dneska už se tomu směju. Mandlová zde nebyla nijak šťastná. Kanadskou a celkově americkou společnost vnímala jako plytkou a povrchní. Jejich finanční situace se v průběhu let vlastně už jenom zhoršovala. S rostoucím věkem sa-

mozřejmě nelibě nesla i přezíravost západní společnosti vůči seniorům.

Adina Mandlová ve stáří

V Kanadě žila až do doby, než její manžel v roce 1990 zemřel, již ve vysokém věku a nemocná se rozhodla na závěr života vrátit do Československa. Zde byla za pomoci příbuzných a známých umístěna nejprve do Karlových Varů u své švagrové Vlasty Mandlové Karbanové. Brzy však odešla na zámek Dobříš u Příbrami. Hned po návratu do Československa dostala Adina nabídku od Ondřeje Suchého k natočení dokumentu o ní, ten však nakonec nebyl natočen, neboť Adina těsně před začátkem natáčení zemřela. Adina Mandlová zemřela 16. června 1991 v Oblastní nemocnici v Příbrami po krátké hospitalizaci na mužském chirurgickém oddělení ve věku 81 let. Úmrtní list byl vystaven na jméno Jarmila Pearson. Nepřála si žádný obřad, nechtěla do hrobu k otci, ani k matce. Její popel

byl rozptýlen na loučce vedle budovy krematoria v Blatné.

ZAJÍMAVOSTI ZE SVĚTA SPORTU

Sedm titulů a nehoda na lyžích. I takto se dá shrnout život Michaela Schumachera

Většina lidí znala Michaela Schumachera jako šampiona – 7 titulů mistra světa, 91 vítězství v závodech, 155 umístění na pódiu, 68 pole position a 77 nejrychlejších kol. Kolem přelomu století byl za volantem monopostů Ferrari takřka nepřemohitelný a neuvěřitelných pět let za sebou diktoval tempo. Byl to rozený vítěz, statistiky hovoří jasně v jeho prospěch. Málokdo však znal Michaela Schumachera jako člověka...

Osoba Michaela Schumachera rozdělovala fanoušky na dva nesmiřitelné tábory – jedni ho milovali pro jeho neuvěřitelné řidičské schopnosti a totální nasazení, druzí nenáviděli pro jeho chladný přístup ke svému okolí a podrazy. Jedno je jisté – Michael byl dost komplikovaná osobnost.

Michael Schumacher je nejúspěšnější pilot v historii tohoto sportu. Obdržel několik cen za sportovce roku a v sezoně 2002 se stal jedním jezdce v historii, který se umístil ve všech závodech na stupních vítězů. V roce 1992 byl po něm pojmenován asteroid (15761) Schumi.

Michael Schumacher se narodil 3. ledna 1969 blízko Kolína nad Rýnem v Severním Porýní-Vestfálsku a se závoděním začal, stejně jako mnoho dalších závodních jezdců, na motokárách. Schumi pocházel z chudých poměrů, ale jeho rodiče do něj investovali každou vydělanou marku, aby se mohl věnovat své vášni. Poprvé se do motokáry posadil ve čtyřech letech a bylo to spíš řízením osudu než nějakým zapálením pro věc. Schumacherovi totiž bydleli v domku ve staré šterkovně hned u motokárové trati a Michaelův otec tam pracoval jako správce. Nebylo divu, že Michael brzy začal jezdit závody: „Byl jsem do motokár tak zapálený, že bych na nich byl pořád. Nikdy jsem pořádně nenosil v hlavě nic jiného. Hned od počátku jsem bojoval

o vítězství a bavil se, ty dvě věci se spojily,” vysvětloval svou vášeň Schumacher. Vzpomínal, jak obdržel každý neúspěch a jak se inspiroval u ostatních sportovců, třeba tenistů, kteří taky podřídili své kariéry úplně všechno.

Řízení skutečně miloval a od začátku projevoval přirozený talent, ale s posunem své kariéry se musel začít věnovat i dalším věcem, které byly se závoděním spojené – musel víc porozumět technice a později i elektronice, musel víc testovat a ne jen závodit, musel pracovat na své fyzice a byl absolutně disciplinovaný. Ve všem, co dělal, toužil po naprosté dokonalosti, protože právě ta mu dávala největší převahu nad jeho soupeři.

Premiéru ve Formuli 1 si Michael Schumacher odbyl na Velké ceně Belgie v roce 1991, kdy zastupoval uvězněného Bertranda Gachota v týmu Jordan. Schumacher, který byl stále kmenovým jezdce Mercedesu, dojel v kvalifikaci na sedmém místě, závod však musel hned v prvním kole vzdát kvůli problémům se spojkou.

V monopostu Benettonu se Schumacher stal poprvé mistrem světa v roce 1994. "Schumi" se stal prvním Němcem, který vyhrál sezonu Formule 1, o rok později se stal nejmladším závodníkem, který vyhrál tituly dva.

Během následujících deseti let se Schumacherovi podařilo udělat z

Ferrari jednoznačně největší stáj ve Formuli 1. Mezi léty 2000 a 2004 vyhrál pět titulů a vytvořil několik neuvěřitelných rekordů. Hned ve čtyřech sezónách se dostal více než dvanáctkrát na stupně vítězů. Jeho největším soupeřem byl Fin Mika Häkkinen z McLarenu.

Poslední dvě sezóny v rudých barvách již byly ve znamení ústupu, také kvůli změnám pravidel ohledně pneumatik, které měly "smazat nadřazenost Ferrari." Schumacher v celkovém hodnocení skončil na třetím a druhém místě, v roce 2006 oznámil svůj konec. V dalších letech působil u Ferrari jako poradce.

Schumacher se do Formule 1 vrátil v roce 2010, kdy podepsal tříletou smlouvu s Mercedesem. Během těchto tří sezón se pouze jednou dostal na pódium a nejlépe skončil v konečném bodování na osmém místě. Pro sezónu 2013 ho nahradil Lewis Hamilton.

Za svou kariéru byl několikrát potrestán za nebezpečnou jízdu a týmovou režii.

Neuvěřitelná byla jeho schopnost soustředit se na více věcí najednou. Řada pilotů dokáže při jízdě na hraně jen řídit, s týmem komunikují jen úsečně. Michael ale věnoval řízení jen nějakých pětasedmdesát procent své mentální kapacity a zbylých pětadvacet měl volnou na komunikaci, řešení strategie, sledování průběžných časů nebo třeba vývoje počasí, aniž by se mu zhoršovaly časy na kolo. Neměl problém

dávat při závodě technikům zpětnou vazbu o chování vozu a okamžitě aplikovat nastavení, která mu navrhli. „Několikrát se mi stalo, že jsem měl v první chvíli pocit, že mluvím z cesty,“ přiznal Brawn. „Pár kol před koncem závodu mě totiž požádal, abych mu objednal vrtulník, aby mohl dřív za rodinou. Jindy se mě zase zeptal, jestli by mohl po závodě dostat špagety, že má hlad.“

Ross Brawn popisuje Michaela jako člověka dvou tváří: „Jsou dva Michaelové Schumacherové. Jeden ten, co bojuje proti ostatním jezdcům, je tvrdý a agresivní, snaží se neukazovat žádné slabiny a s nikým se nemazlí, protože takhle se musí prezentovat před ostatními jezdci. Pak je tu Schumacher, který je v týmu, který strašně rád spolupracuje se skupinou lidí, miluje týmového ducha, empatii, rád povzbuzuje lidi a vše s nimi projednává. Je to Jekyll a Hyde, protože je odhodlaný neukázat svým protivníkům žádnou změkčilost.“

Právě proto jen málokdy nechal své skutečné emoce vyjít na veřejnosti na povrch, protože cítil, že by ho to v očích soupeřů oslabovalo. Proto ho většina lidí považovala za chladného, bezcitného člověka. Jeho blízcí ho však znali jinak, třeba jako Willy Weber, který ho přes Formuli 3 vytáhl mezi formulovou smetánku: „Schumacher není tím strojem, jak je nám často prezentován. Místo toho je neuvěřitelně vnímavým, nekonečně srdečným a neuvěřitelně citlivým jedincem.“

Komplikovanost jeho charakteru vnímal i Jean Todt, jeho šéf z Ferrari: „Michael je velmi plachou osobou, která je neustále překvapována nadšením, které v lidech probouzí. Potřebuje být lidmi kolem sebe uklidňován. Jako kdokoli jiný o sobě pochybuje. Podle mě je fascinující. V jedné chvíli umí ukázat neuvěřitelnou vytrvalost a o deset minut později se chová jako dítě.“ Ostatně věděli jste, že Schumacher věnoval víc než třetinu svých příjmů na charitu? Ne? Nedivíme se, nikdy o tom totiž nemluvil...

Na trati s nikým rozhodně nejednal v rukavičkách. Toužil vyhrát každou velkou cenu a přizpůsobil tomu všechno – sám byl pedant toužící po naprosté dokonalosti a totéž očekával i od všech ostatních. Taky v týmu nikdy neměl nikoho, kdo by mu výrazně šlapal na paty. Ne, že by si u vedení vydupal slabšího jezdce – každý nový týmový parták dostal šanci ukázat, co v něm je, ale vždycky bylo jasné, kdo je číslo jedna. Michael dostával nejnovější technická vylepšení, jen on měl přístup k náhradnímu vozu. Když přišlo na lámání chleba, týmové vedení neváhalo zpomalit Barrichella nebo Massu, aby Michael mohl předjet a brát víc bodů do šampionátu.

Pragmatické řešení, které však poškozovalo sport a štválo fanoušky. Zkrátka bylo jasné, že se ve Ferrari hrálo vždycky jen na něj. Ferrari to také mělo vždycky dobré u FIA (proto se jí žertem říkalo „Ferrari International Aid“), takže většina

protestů dopadla v jejich prospěch, což soupeře velmi dráždilo. Se svými rivaly pak Schumi jednal většinou chladně a nikdy před nimi nebyl ochoten přiznat chybu (tím by se v jejich očích oslabil), svými úspěchy v nich také probouzel velkou žárlivost. Jeho rychle nabyté sebevědomí bylo často považováno za aroganci.

Jak sami vidíte, Michael Schumacher byl komplikovanou osobností – chladný a agresivní na povrchu, jemný a citlivý uvnitř. Za volantem nicméně dokázal neuvěřitelné věci a jako jeden z prvních mistrů světa dbal o přípravu celého týmu, ne jen o sebe. Svými sedmi tituly se také navždy zapsal do historie Formule 1 a stal se tak vzorem přístupu pro generaci nových šampionů.

Ačkoli bylo jeho zaměstnání celou dobu života nebezpečné, Michael Schumacher nikdy neutrpěl vážnější zranění. Osudným se mu ale stalo lyžování v Alpách. 29. prosince 2013 při jízdě v neupraveném terénu upadl a narazil hlavou do skály. I když měl helmu, utrpěl vážný úraz hlavy.

Byl transportován do nemocnice v Moutiers, poté byl převezen do nemocnice v Grenoblu. 30. prosince 2013 prodělal druhou operaci hlavy. Jeho stav byl kritický a sportovec zůstal v kómatu. 29. ledna 2014 lékaři začali s postupným probouzením. V červnu téhož roku bylo oznámeno, že Schumacher opustil nemocnici v bdělém stavu a bude

podstupovat rehabilitaci na klinice v Lausanne. V září 2014 byl převezen domů.

Momentálně žije v rodinném sídle na Mallorce, detailnější informace o jeho zdravotním stavu však nejsou zveřejňovány. Údajně je schopen vnímat okolí, bohužel však nemůže mluvit. "Vidím ho dvakrát do měsíce a moje odpověď je stejná - bojuje," vyjádřil se bývalý šéf Ferrari Jean Todt.

Michael Schumacher má s manželkou Corinnou dvě děti – dceru Ginu-Marii a syna Micka. Ten se narodil v roce 1999 a v roce 2008 začal, stejně jako dříve jeho otec, závodit v motokárách. Postupně se vypracoval až mezi nejlepší jezdce Formule 2 a v roce 2019 se stal jezdcem akademie stáje Ferrari.

Michael Schumacher se objevil i ve filmu. V animovaném snímku *Auta* namluvil Ferrari F430, ve filmu *Asterix a Olympijské hry* hrál vozače červené stáje.

O jeho životě se natočil dokument.

LEGENDA O ČÍNSKÉM ZVĚROKRUHU

Čínský zvěrokruh tvoří dvanáct tvorů, přičemž každý kalendářní rok odpovídá jednomu zvířeti. Čínský lunární Nový rok znamená přechod k dalšímu zvířeti ve zvěrokruhu. Své čínské znamení poznáte podle vašeho roku narození.

Po každém dvanáctiletém cyklu se sestava zvířat navrátí na začátek. V pořadí jsou zvířata krysa, buvol, tygr, králík, drak, had, kůň, koza, opice, kohout, pes a prase.

V Číně je běžné, že se lidé navzájem ptají, v jakém zvířeti zvěrokruhu se narodili, protože různá zvířata jsou obvykle spojována s různými osobnostními rysy. Jak přesně však bylo vybráno těchto 12 zvířat? Stejně jako u tolika starodávných tradic v Číně existuje legenda, která to vysvětluje, i když se v celé zemi značně liší. Běžně používaná verze vychází z přesvědčení, že lidé v určitém znaku zvěrokruhu mají společné vlastnosti.

Podle starověkého čínského folklóru chtěl císař Yudi (Jü-ti) vybrat 12 zvířat, která by představovala roční lunární cyklus. Vyzval, aby se zvířata, která mají zájem, dostavila k Nebeské bráně, prvních 12, kteří dorazí, bude vybráno.

Pohotová **krysa**, ranní ptáče, se ujala vedení, ale po cestě narazila na řeku, kterou nemohla překonat. Když krysa spatřila nedaleko **buvola**, jak brodil vodou, skočila na něj, vyrazila na cestu a seskočila včas, aby získala první místo. Proto je

krysa prvním zvířetem ve zvěrokruhu, zatímco silný a spolehlivý buvol je druhý.

Po vyčerpávajícím plavání silnými proudy řeky dorazil potom **tygr**. Odvážný a konkurenceschopný tygr se dostal na třetí místo. Za čtvrtým **králíkem**, který po nějakých potížích našel plovoucí kládu a použil ji k překonání turbulentních vod.

Páté zvíře je jediným mýtickým tvorem ve zvěrokruhu: **drak**. Legenda v Číně říká, že dobrotivý drak vystoupil ze závodu, aby zachránil některé nedaleké vesničany, kteří bojovali s ohněm. Když se vrátil do závodu, viděl králíka, jak se snaží překročit řeku, a silou dechu mu pomohl dostat se na břeh.

Jako šestý dorazil **had**. Jak příběh vypráví, měl být na řadě cválající kůň, ale kůň si nevšiml, že mazaný had se stočil kolem jeho nohy. V poslední chvíli se had rozbilil, vyděsil plachého koně a vyrazil vpřed. **Kůň** tedy přišel sedmý.

Koza, opice a kohout dorazili na osmém, devátém a desátém místě. Jako tým našli malý raft a společně bezpečně přepluli přes řeku.

Jako jedenáctý přišel **pes**. Pravděpodobně se mohl umístit výše, ale více ho zajímala hra v řece, než ji překračovat. Čerstvá, chladná voda byla prostě příliš lákavá a nemohl odolat koupání se v ní.

Pokud jde o **prase**, no, přišlo jako poslední, protože se cestou zastavilo, aby se najedlo. Po občerstvení bylo ospalé, a tak si zdřímlo. Probudilo se právě včas, aby získalo

dvanácté místo, čímž se dostal do zadní části zvěrokruhu.

Letošní rok je podle čínského kalendáře **rokem králíka**, vstoupíme do něj 22. ledna. Má přinést do společnosti více zklidnění, rozvahy a prostoru na tvorbu budoucích plánů.

Ale jak žije králík divoký, který je s tímto znamením spojován? Na to se můžete podívat v následujícím článku.

SVĚT ZVÍŘAT

Králík divoký

Divocí králíci bezesporu patří mezi jedny z nejroztomilejších zvířat naší přírody. Plyšová srst, neustále kmitající čumáček, bílý ocásek a dlouhé uši z nich dělají sympatická zvířátka, která si snad oblíbí každý milovník přírody. Pojdme si tedy něco málo o nich v tomto článku povědět a přiblížit si jejich každodenní život.

Odkud se vzal králík divoký?

Králík divoký (*Oryctolagus cuniculus*), též zvaný evropský, není jediným druhem králíků žijících v přírodě. Existuje mimo jiné i králík východoamerický, králík bažinný, králík horský či králík lávový, který je vinou člověka na pokraji vyhynutí a dnes obývá už jen úpatí čtyř sopek v Mexiku.

Za původní domovinu našeho evropského králíka divokého se označuje jihozápadní Středomoří (Pyrenejský poloostrov a severní Afrika). Odtud se dál rozšiřoval, ať už přirozeně, či uměle. Zejména si jich všimli Féničané a Římané, kteří si oblíbili jejich křehké maso a kvalitní kožu, takže je postupem času rozšířili po celém jihu Evropy. Vysazen byl později též i v Austrálii, na Novém Zélandu a v Chile.

Za největší rozšíření králíka divokého se však s největší pravděpodobností zasloužila někdy ve středověku katolická církev, která králíky rozvezla do všech zbývajících koutů Evropy. Tehdy byli králíci divocí hojně chováni v klášterech v obezděných zahradách, za postní

pochoutku se pak považovala ještě nenarozená nebo čerstvě narozená králíčata. Církev tak položila základy domestikaci králíků v Evropě a králíci, kteří občas ze zahrad unikli, pak základ dnešním populacím králíků divokých.

Králík nebo zajíc?

Mnoho lidí považuje v přírodě často vídané zajíce za divoké předky králíků domácích, přestože tomu tak vůbec není. Předkem králíků domácích je totiž králík divoký, a ten toho moc společného se zajícem polním nemá. Snad jen to, že oba patří do stejné skupiny, s čímž bývá spojen další, velmi rozšířený omyl lidí, a to ten, že králík nebo zajíc jsou hlodavci. Uzpůsobení chrupu je však od hlodavců výrazně odlišuje, díky čemuž si vysloužili vlastní řád – zajíci a čeled' – zajícovití.

Výrazné rozdíly mezi zajícem polním a králíkem divokým spatříte hned na první pohled. Zatímco zajíc má protáhlé tělo, dlouhé nohy a srst bývá zbarvená do hnědoskořicové barvy, králík má tělo mnohem zavalitější, nohy kratší a srst šedou až modrošedou nebo šedohnědou, na břichu a spodní části ocasu bělavou. Výrazně se liší také velikostí: Zajíc dosahuje délky 60 – 70 cm a jeho tělesná váha může být až 6 kg, zatímco králík divoký je o dost menší, tak kolem 40 cm na délku, a jeho váha činí od 1 do 2,5 kg. Králík divoký je tedy spíš podobný našim domácím mazlíčkům – králíkům zaksylým. Navíc králík divoký má

oproti zajíci kratší zaoblenější uši, zpravidla tak, že nedosáhnou na čenich, a nejsou zakončeny černou špičkou.

Další rozdíly mezi těmito dvěma byste našli ve stylu jejich života. Zajíc je totiž na rozdíl od králíka, který žije v početných koloniích, naprostý samotář. Příslušníky svého druhu vyhledává pouze v době páření, jinak spoléhá sám na sebe. I když v poslední době se stále ukazuje, že to nemusí být až zas tak pravda – občas je možné je pozorovat při společných pastvách. Oproti králíkům si zajíci ani nevyhrabávají nory, ve kterých by žili, ale raději dávají přednost úkrytům poskytnutým hustými porosty. Při nebezpečí tedy nespolehají jako králíci na bezpečí blízké nory, ale výhradně na svůj rychlý útěk. Z toho plyne, že zajíc je velmi dobrý sprinter, zatímco králík jen běžec na krátké vzdálenosti.

Poslední výrazný rozdíl naleznete ve způsobu péče o mláďata. Zatímco králice po třicetidenní březosti vrhne do předem připravené a vystlané nory čtyři až osm holých, slepých a pohybu neschopných potomků, o které se poté pečlivě stará několik týdnů, zaječice vrhne po dva a čtyřicetidenní březosti dvě až čtyři mláďata do nepříliš velkého úkrytu, nejčastěji suché trávy. Mláďata zajíce jsou na rozdíl od mláďat králíků osrstěná, ihned vidí a do hodiny se už i samy pohybují. S matkou zůstanou jen asi dva dny, poté se mladí zajíci od místa naro-

zení vzdálí. Zpět se vrací jednou denně, aby je matka nakojila. Sedmý den po narození už ochutnávají zelené rostlinky a v pátém týdnu se obvykle osamostatní úplně. Králíčata se naopak ještě v osmém týdnu mohou dožadovat kojení, třebaže už běžně jedí to, co ostatní dospělí králíci.

Jak tedy vidíte, pokládat zajíce za divokého předka králíků domácích je nesprávné. Zajíc a králík jsou dvě různá zvířata s naprosto odlišným způsobem života, která se navíc mezi sebou nemohou ani křížit. Domácí králík tedy pochází z králíka divokého.

Jak žijí divocí králíci?

Králíci jsou oproti zajícům velmi společenská zvířata, pro které je spíše samota, kterou preferují zajíci, velkým utrpením. Divocí králíci tedy žijí pospolu v jakýchkoli králíčích koloniích, které mohou mít i několik desítek obyvatel. Ostatně družnost můžete pozorovat i u králíků domácích, kteří spolu velmi rádi polehávají a navzájem se olizují, a kterým též samota nedělá příliš dobře.

Králíci velmi rádi hrabou a k odpočinku vyhledávají tmavá místa a vyhrabávají spletité nory, které se mnohdy rozkládají pod úctyhodným územím. V těchto norách pak králíci tráví většinu dne. Pozorovat je můžeme nejlépe za rozbřesku či soumraku, kdy jsou králíci nejaktivnější a vylézají z nor za pastvou. Pokud se však necítí být ohroženi nepřáteli, kterých mají králíci víc než dost,

Ize je spatřit i v průběhu dne, jak se vyhřívají na slunci nebo dovádějí v trávě.

Králíci mají spoustu nepřátel, od kun a lišek počínaje a člověkem konče. Nebezpečí na ně tedy číhá ze všech stran. Proto mají králíci pro případ nebezpečí vyvinutý spolehlivý varovný systém. První králík, který zpozoruje nebezpečí, začne dupat zadními tlapkami. S tímto projevem jste se již určitě setkali i u svých domácích králíčků, když se cítili být ohroženi. Výrazné dupání pak upozorní králíky v okolí, kteří se bleskurychle rozprchnou do svých nor. Pokud se pak králík při dupání vztyčí, znamená to nejvyšší poplach. V nastalém zmatku pak králíkům k lepší navigaci slouží odhalená bílá část zvednutých ocásků králíků, kteří běží před nimi.

Králičí kolonie

V každé králičí kolonii panuje určitá hierarchie. Jsou zde jakési rodiny. Každou rodinu tvoří vždy sameček s několika samičkami. Ty si pak hájí před ostatními rodinami své teritorium. „Vrchní králík“, zpravidla nejstarší samec, obývá se

svou rodinou vnitřní, tedy nejbezpečnější část kolonie. Čím je pak postavení určitých rodin v kolonii nižší, tím víc jsou pak tyto rodiny od středu kolonie dál, a tak se ty nejníže postavené rodiny a králíci nespádající do žádné rodiny musejí spokojit se samotným okrajem kolonie, kde samozřejmě hrozí od nepřátel největší nebezpečí.

Stejně jako králíci domácí jsou i králíci divocí velice čistotná zvířata. K zajímavostem patří, že žádný nevykonává svou potřebu uvnitř nory, ale naopak všichni chodí ven, a to mnohdy na společná místa. Proto není až zas tak těžké králíky chované v bytě naučit čistotnosti a jako záchod jim vytyčit jedno místo. Smysl pro čistotnost a pořádek mají zděděnou už po svých předcích, a tak se to většinou naučí sami.

Rozmnožování králíků divokých probíhá od února do října. Po třicetidenní březosti králice porodí své potomstvo do předem přichystané krátké nory, na jejímž konci je komůrka s hnízdem vystlaným suchou trávou a matčinými chlupy. Kojení probíhá zpravidla jen jednou denně po čtyři až pět týdnů. Při každém opuštění porodní nory králice vchod důkladně zacpe a označí močí, což je vzkaz pro ostatní králíky, že se uvnitř nalézají mláďata. Ta poprvé opouštějí bezpečí nory po třech týdnech života, když už jsou natolik vyspělá, aby mohla bezpečně s matkou poznávat svět. Králice mívá ročně pět vrhů po čtyřech až osmi králíčatech. Pohlavní dospělost krá-

líčet nastává po pěti až osmi měsících, takže se i může stát, že králíci z časných vrhů ještě tentýž rok přivedou na svět vlastní potomstvo. Králíci jsou plodní až do svých šesti let a pokud nepadnou za oběť nějakému ze svých nepřátel, mohou se dožít i devíti let.

Možná si teď říkáte, že s takovou schopností rozmnožovat se musí v kolonii brzy dojít k přemnožení. Králíci mají však proti takové situaci schopnost regulovat své stavy. Pokud je stav králíků v kolonii vysoký, se značnou pravděpodobností nebudou mít králice z hierarchicky níže postavených rodin žádná mláďata, popřípadě budou mít králice v kolonii jen vrhy s nižším počtem králíčat. Tato úžasná schopnost samoregulace se však v mnoha případech ukazuje jako nedostačující. Příkladem je třeba Austrálie, kde se uměle vysazení králíci jako terče loveckých zábav katastrofálně přemnožili, jelikož neměli dostatek přirozených nepřátel a jejich samoregulační schopnost selhala.

Potrava

Potravu divokých králíků tvoří stejně jako u zajíců zejména tráva, různé rostliny, byliny, ale i výhonky mladých stromků. Králíci však neopovrhnou ani nejrozmanitějšími obilovinami či zeleninou pěstovanou na polích za předpokladu, že se nachází poblíž jejich kolonie. Králíci se totiž velmi neradi vzdalují od své nory a tím i od jistého bezpečného úkrytu. V zimě, kdy je zelené potra-

vy pomálu, se pak králíci musejí mnohdy spokojit jen s kořínky zasahujících do jejich nor nebo s kůrou ze stromů.

Kde je najdeme?

Králík je velice inteligentní tvor. Králíci se nejlépe cítí v teplých nížinatých polohách. Vyhledávají krajinu s lehkými, kyprými půdami, ve kterých se jim dobře hrabe. Najdete je na prosluněných křovinatých okrajích luk, pastvin a polí, kde se jakž takž cítí bezpečně před svými nepřáteli.

V dnešní době spatřit divokého králíka v přírodě je však spíš vzácnost. Dříve jste na ně mohli narazit takřka všude, a to nejen ve volné přírodě, ale i ve městských parcích či na letištích. Dnes králíčí populaci ale nečiní ani čtvrtina tehdejšího počtu. Na vině je velice nakažlivá choroba zvaná myxomatóza, původem z jižní Ameriky, která v průběhu padesátých let minulého století králíčí populaci v Evropě výrazně zdecimovala.

Tato zákeřná epidemie přišla z Francie, když si jistý pan A. Delille v roce 1952 usmyslel, že vyhubí králíky na svém pozemku pomocí myxomatózy tak, jak to učinili v Austrálii, kde se králíci úspěšně a nekontrolovatelně množili. Odchytl dva králíky, nakazil je touto smrtelnou chorobou a pak je zase vypustil na svobodu. To mělo však katastrofální následky: Ještě téhož roku uhynuli králíci v okruhu padesáti kilometrů od jeho pozemků. Další

rok se už nemoc objevila v Německu a dokonce i ve Velké Británii, a na našem území byla zjištěna v říjnu roku 1954. Do roku 1959 pak téměř vyhubila celou populaci králíků. Tato událost je dokonalým příkladem toho, jak nebezpečný může být zdánlivě neškodný zásah člověka do přírody.

Od té doby se usilovně „snaží“ myslivecká sdružení o navýšení králíčí populace, ale téměř bezúspěšně. Na vině už ale není jen samotná myxomatóza, ale také výrazný úbytek vhodných lokalit, kde by se králíkům dařilo.

Na závěr jedna zajímavost

Týká se domácích králíků, kteří se dostali do volné přírody. Myslíte si, že má takový králík šanci přežít? Často se uvádí, že ne, protože domácí králíci vlivem domestikace ztratili schopnosti svých předků, které jsou pro králíky žijící volně v přírodě nezbytné, a tak králíci, kteří unikli ze zajetí, často padnou za oběť nějakému dravému zvířeti. V mnoha případech tomu bohužel tak opravdu je. Nicméně i králíci domácí mají dodnes spoustu společných vlastností se svými příbuznými na svobodě, což je nesporným důkazem toho, že i přes veškerou snahu lidí podřídit si tato zvířata v nich stále dřímá svobodná dušička, kterou lidé nikdy zničit nedokážou. A tak ne všichni domácí králíci, kteří se dostanou na svobodu, musí nutně zahynout.

Pokud se králík domácí dostane ze zajetí zpět do přírody a na blízku je kolonie divokých králíků, má poměrně velké šance na přežití. I takový králík se může snadno začlenit mezi obyvatele blízké kolonie. Co je však na tom to nejzajímavější, je to, že jeho potomci pak v průběhu několika generací ztratí veškeré znaky domestikace. Přizpůsobí se jejich velikost a získají zpět ochranné zbarvení, které jim umožní lépe přežít ve volné přírodě plné nejružnějších nepřátel. A to jasně říká, že náročná domestikace, která má potvrdit lidskou domněnku nadvlády nad všemi zvířaty, je ve skutečnosti jen povrchovou záležitostí, spíše takovou nepřirozenou manipulací, kterou mocná příroda sama dokáže zvrátit zpět a vše zase napravit tak, jak to má být. Protože příroda, byť se lidé domnívají, že si ji podrobili, je mnohem mocnější.

ZDRAVÍ V ŠIRŠÍCH SOUVISLOTECH

Cyklus zdraví a člověk v širších souvislostech v rozhovorech s MUDr. Soňou Hájkovou 3. pokračování

Navazujeme na náš 2. rozhovor s MUDr. Soňou Hájkovou. Od životních cyklů, adventu, Vánoc a Ježíškovi se posouváme dál k širším pohledům na zdraví a život v souvislostech.

Soňo, je zima. Stále jsme hodně spíše u sebe, den je krátký, slunečního svitu málo.

Na co bychom se měli v tomto období nejvíce soustředit? Zajímaloby mě to nejen v souvislosti s naším fyzickým tělem, ale i psychikou, emocemi, aktivitami...

Je to takový trochu paradox, povídáme si v čase velkého až nebývalého oteplení jakoby se jaro v nás už, už chtělo probouzet. Je to vidět i na přírodě. Ale ne, ne, v našich přírodních podmínkách je potřeba ještě setrvat v klidu, odpočinku, zpomalení a šetřit své síly i energii, dny jsou ještě krátké. Již jsme si říkali, že zima je takovou nocí, a příležitostí pro regeneraci. V tomto období je nejdůležitější ze všeho spánek. Nedostatek přirozeného světla a slunečního svitu často doháníme přemírou umělého osvětlení, což neprospívá biologickým rytům našeho organismu. Biologické hodiny nejvíce podporuje, když vstáváme s rozedněním a se západem slunce jsme již v klidovém režimu, dáváme prostor pro relaxaci, rozjímání, usebrání a včasné usínání. Noc je dlouhá, a tak se může sytit naše duše i lidský duch. Při takovém zimním zpomalení a rozjímání můžeme mnohé ze svého nitra uvolnit, propustit, odpustit. Při ztišení často zjistíme, že křivdy nebo zášť není potřeba v sobě dále držet, že se můžeme pustit bolesti, která se v nás nahromadila, když jsme se cítili zranění chováním někoho blízkého. Můžeme také aktualizovat to, kým se cítíme být. Každý rok přináší do našeho života nové impulzy a zima je nejlepší příleži-

tí, kdy nechat odplynout, rozpustit vše, co už nám neslouží. Naše identita se tak přirozeně a v souladu s vnitřními i vnějšími podněty proměňuje. Zimní klid může být zkrátka velmi tvůrčí, můžeme se snáze dostat do kontaktu a být vyživováni duchovní podstatou nás samých.

Můžeš doplnit, které potraviny jsou pro toto období v našich zeměpisných šířkách nejvhodnější, jaké doplňky přidat do stravy, jaké orgány jsou nejvíce zatěžovány? Je zde nějaké specifické doporučení pro seniory?

Podle tradiční čínské medicíny je zima obdobím, kdy je potřeba nejvíce chránit a podporovat ledviny a močový měchýř. Spánek, teplo od nohou a v bedrech, teplá a dlouho vařená strava, ať již nápoje nebo polévky jsou nejlepší volbou. V našich krajích se hodí používat kořenovou zeleninu – celer, mrkev, petržel, pastinák, řepu, ředkev, cibuli, česnek, všechny druhy luštěnin zejména fazole, luštěninové pomazánky, humus, z obilovin pohanku, kroupy, jáhlové i ovesné kaše, dále ořechy a sušené plody, kří-

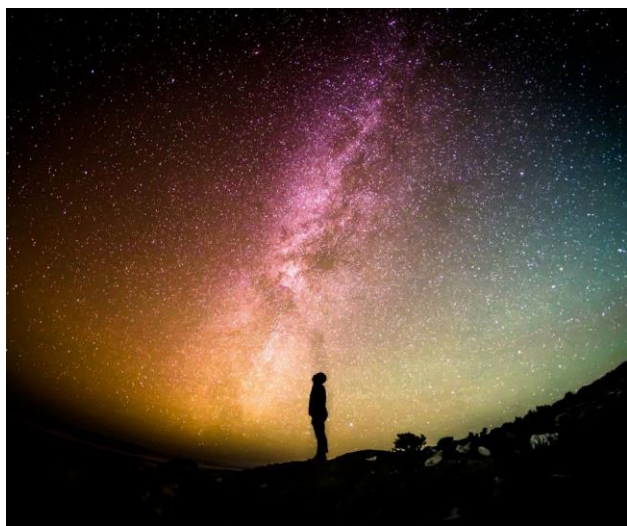
žaly a další sušené ovoce, máslo, med. Kdo holduje masité stravě, tak dlouho vařené vývary z kostí či masové a slepičí vývary. Tím vším uchováváme sílu a zároveň vyživujeme ledviny. Taková strava je totiž bohatá na minerály zejména vápník a hořčík, což je pro ledviny důležité. S dobrou funkcí ledvin a močového měchýře totiž souvisí dobré hospodaření s minerály v organismu a z toho potom prosperuje pohybový aparát zejména klouby a kosti. Strava bohatá na minerály či doplňky stravy s minerály mohou být tedy dobrou prevencí artrózy i osteoporózy.

Ted' bych ráda odbočila. Ve tvých textech jsem narazila na pojem vědomí a dále na tzv. hylotropní a holotropní vědomí. Co to znamená? Můžeš nám vysvětlit tyto pojmy, abychom jim dokázali porozumět. Jak se dotýkají každého z nás?

Předně bych ráda uvedla, že vědomí je předmětem vědeckého zkoumání na poli neurovědy a zatím není jasná odpověď, kde se vědomí

bere. Podle různých oborů medicíny, psychologie, filosofie má tento pojem různé definice. Obecně se však dá říci, že vědomí je schopnost vnímat a prožívat sebe a svět v jeho kvalitách. Vědomí nám tedy zprostředkovává jistý obraz světa, který je zároveň i většinově sdílený s ostatními, což ovšem neznamená, že svět takový skutečně je. Zkrátka se jedná o fenomenální zakoušení světa. Pojmy hylotropní a holotropní vědomí pocházejí z oblasti transpersonální psychologie. Hylotropní vědomí je běžné smyslově zprostředkované povědomí o vnějším světě. Je orientované na hmotu tedy na to, co vidíme, slyšíme, na co si můžeme sahnout, očichat nebo ochutnat, to pro nás existuje. Hylotropní vědomí nepracuje s možností nehmatatelného. Vědomí holotropní je jakýmsi rozšířeným stavem orientovaným na celek. Je to stav, který se nachází „za“ 5 základními smysly. Odtud mohou pocházet předtuchy, synchronicity neboli nevysvětlitelné shody okolností, zkušenost „deja vu“, nebo třeba i pocit splývání s milovanou osobou. Cit pro krásu, harmonii, dobro, touha po přiblížení se k Pravdě se v těchto stavech zesilují. Při těchto prožitkových zkušenostech lze mít přístup ke všem stránkám reality, protože se stírají přesně definované hranice mezi „já“ a ostatními částmi stvoření. Takové stavy mohou být, a historicky u mystiků vždy byly, obrovským zdrojem poznání a také pokory. Někdy však i pýchy, která se potom snadno proměňuje v patologii.

Všude kolem je plno strachu, beznaděje, smutku. Blízko i daleko naší země probíhají války. Často slýchám, že člověk jako jednotlivec nic nez může, že to ti nahoře. Můžeš nám na závěr dnešního rozhovoru říci, jak to vidíš ty? Co každý jeden z nás může udělat pro mír, pro klid a harmonii ve světě? Je to vůbec možné?

Je to opravdu výzva. Vnímat, cítit, co se děje se světem a zároveň se emocionálně a mentálně nezaplést do vytváření bojových a „černých scénářů“. Zároveň soucítit a nebýt od toho oddělen a zároveň být neutrální, nesoudící. Pomáhat potřebným, pokud na to máme kapacitu, ale „nepřilévat do ohně“ myšlenkami na odplatu. Vnitřně jasně odmítnout jakýkoli druh agrese, ale zároveň být kompetentní ve vlastní obraně. Na vnitřní i osobní úrovni nevyvolávat konflikty ba dokonce rozvíjet schopnosti, jak jim předcházet, rozvíjet se v toleranci, respektu, naslouchání a účtě

k druhým a k jinakosti, ale zároveň se učit s konfliktem zacházet a dosahovat smíru. A pak je tu celá rozsáhlá oblast sebereflexe. Každý se můžeme reflektovat na osobní úrovni, na partnerské, rodinné, národní. Každý můžeme udělat svůj malý krůček k urovnání svých vlastních konfliktů, každý můžeme vytvořit mír v sobě i ve své rodině a objevovat nové mírové cesty. Můžeme také reflektovat západní civilizaci a položit si otázku: „Jak je možné, že hodnotami, na kterých si západní civilizace zakládá a považuje je za dobré, se může jiná civilizace cítit ohrožena?“

Děkuji za tvé zajímavé a inspirativní pohledy, které věřím budou čtenářům ku prospěchu a dají prostor k zamyšlení. Budu se těšit na naše další povídání v únoru. Kateřina

KALENDÁŘ

Všem jubilantům, kteří oslaví v měsíci lednu svoje narozeniny, přeje redakce časopisu včetně všech klientů i zaměstnanců domova, všechno nejlepší. Společná oslava se bude konat v úterý 31. ledna od 14:00 v klubovně. Klienti oddělení Alzheimer centra budou mít oslavu narozenin v pondělí 30. ledna rovněž od 14:00.

K narozeninám v měsíci lednu blahopřejeme těmto klientům domova:

Arnstein Josef, Ing, Červenková Libuše, Skuhrovcová Věra, Filipovská Jana, Padertová Ester, Klancová Věra, Kloudová Miloslava, Dvořáčková Zdeňka, Vladyková Růžena, Krupková Libuše, Eiseltová Věra, Kadeřábková Zdenka, Znamenáčková Marta, Mareš Ludvík

V měsíci prosinci jsme se v domově rozloučili s:

Hejhalová Marie, Jílková Jaroslava, Štolová Blanka, Davidová Libuše, Hnyková Jana, Rohlíčková Blanka,

Horáková Ludmila, Sklenářová Jitka, Prokopcová Marie, Krupková Marcela

A přivítali:

Havlová Jitka, Hamanová Danuše, Hubka Zdeněk Ing., Zítková Albína, Kopecký Leo, Klímová Zdenka, Hackerová Marta

AKCE A BOHOSLUŽBY LEDEN

- 6.1. Mše, 13:15, sál
- 12.1. Fotoreportáž Bosna a Hercegovina, Jakub Greschl, 10:00, sál
- 13.1. Mše, 13:15, sál
- 19.1. Hity 60. let, 14:00, sál
- 20.1. Mše, 13:15, sál
- 26.1. Biograf, 14:00, sál
- 27.1. Mše, 13:15, sál
- 31.1. Narozeniny, 14:00, klubovna

CHVILKA POEZIE

Ponor do duše v poezii autorů mně neznámých. Jen tak spočinout v zimní chvíli a plout do hlubin, kde vším jsme byli...

Lednové pole

Černobílé
je lednové pole
déšť taje v úžlabích
stojím v mezích
tvůj malý chlapec před obrazovkou
dávného filmu
kanou mi bezbarvé slzy
do vrásek v kůži.

Hřeješ
jak rozorané pole hřeje
vzpomínka na léto
kdy stříhali mu zlaté vlasy
a žal se jeho čas.

Zbývá prostoupit krajinou
kde mráz bodá
a bláto obemyká
za hroudami a sněhem
myslíš na mé kroky.

Ještě nikdy neprošel jsem
tak mnoho polem
tak málo stínem
až k duši..

Zítřek

Přemýšlím o zítřku,
ještě ošlehaný horami,
jež okolo mne prošly,
zabředlého až po pás
v tehdejší sněhu.

Ty bosé
stržhlavé štíty
choulící se náhle
pod perutěmi minulosti,
bílé skráně výstupů
vzešlé z údolních oranišť,
ve tvářích vousaté šlépěje
hor(s)kého těžkého dechu.

Poslední krok padnoucí do letu
zatajil mne v něm
a na břítké hraně průrvy
rozpůlil tělo do duše
a duši od těla.

Všechn sních neztál,
zbyly budoucí návěje,
vločka naděje
peroucí se s lavinami myšlenek

jimiž z den těch údolí
myslím na křídla,
na zítřek...

SEZNAMTE SE, PROSÍM

Se sympatickou paní Evou Havelkovou, která se nedávno stěhovala z oddělení A na „Běčko“. Paní Eva je akademická sochařka a s jejími reliéfy jste se téměř určitě v různých rekreačních i jiných objektech museli setkat. Totéž platí pro její porcelánové secesní figury. Paní Havelková, ač rozená Ostravačka, nemá ani ostravský přízvuk ani – naštěstí – v Ostravě tolik oblíbený zvyk v používání neslušných slov. Tatínek a maminka byli totiž Jihočeši a doma se mluvilo česky. Když si jako malá holka hrála v Ostravě venku s dětmi, a pak přišla domů a promluvila na rodiče tím typicky „kratkym slezskym nařečim“, vlastně napůl polsky, skoro jí nerozuměli.

Otec byl důlní inženýr, maminka v domácnosti. Dneska už to není zvykem, ale dřív bývaly ženy v domácnosti, což má své výhody i nevýhody, ale s paní Evou jsme se shodli nejen na tom, že „ženský to tak samy chtěly“, ale i na tom, že „to dítě mámu potřebuje“.

Až do kvarty chodila paní Eva na gymnázium, kde měla profesora kreslení, který ji přesvědčoval, „že má nadání, a že to nemá nechat.“ Podle něj se měla vydat výtvarným směrem. Víc ji ale bavilo modelování než kreslení. Už od dětství si z jílu u potoka plácala svá

první plastická dílka a vlastně tak zkoumala materiál.

V kvartě tedy gymnázium opustila a šla na 3 roky odbornou školu keramickou na Žižkově. Dnes je na jejím místě – ve stejné budově – Střední uměleckoprůmyslová škola. Byly tam veliké několikapatrové pece na keramiku i porcelán. Poté co školu dokončila, komunisté ji zrušili s tím, že stačí jedna keramická škola v Bechyni, zvláště když v Praze není jediná keramická fabrika.

Pak ještě 6 let studovala „UmPrum“ naproti Rudolfinu. Škola začínala v říjnu. Každé prázdniny v září objížděli porcelánky na Karlovarsku, aby věděli „vo co go“. Protože porcelán chce svoje.

Státnici dělala v porcelánce Lesov na Karlovarsku, šlo o porcelánový čajový a jídelní servis. Ona tam strávila skoro celý rok. Porcelánové pece byly tehdy třípatrové a topilo se v nich uhlím. V pecích topili dělníci nejrůznějšího původu, a ona to tam musela i po večerech hlídat. Pro mladou dívku nic bezpečného ani příjemného.

Jako keramička musela umět celý proces od začátku až do konce. Vyrobit model, formu, s formou pak musela do fabriky..., porcelán je technologicky složitý. Talíře se do formy vylévaly či vytáčely. Muselo se toho udělat víc kusů, protože se to vždycky může deformovat. Pak vysušit, vyžehnout, naglazovat (na to byly v továrně vany s glazurou) a pak vypálit na nejvyšší žár.

Dělala talíře, hrnečky, vázy, byla v tom nápaditá. Nutili je dělat

soubory jednotného rázu. Přesto vymyslela alespoň originální mísy na chlebíčky o průřezu písmene V, v nichž chlebíčky ležely zešikma.

Protože bydleli v domě na Hanspaulce, pořídila si pak pec také domů. Ačkoli pec byla veliká, měla tlusté šamotové stěny, takže vnitřní prostor byl poměrně malý. Teď jsou tenčí, už jsou zase jiné materiály. Nedělala ale talířky a vázičky na kruhu, spíš modelovala, hlavně figurální motivy. Jak sama říká: „Secesní ženský s kokrhely, klobouky a paraplíčky, s pejsky, a tak.“ Secesi měla paní Eva ráda a i na tom jsme se shodli. Další následující styly nechápe. A já s ní opět souhlasím. Paní Havelková je totiž estétka a ctitelka klasické krásy, jak sama říká: „...kdy ještě ženská byla ženská.“ Samozřejmě když ženy za socialismu tahaly dvě tašky narvaný bramborami, to už v té široké sukni moc nejde.

Za minulého režimu, když se někde něco stavělo, třeba na Slovensku rekreační středisko pro vojáky, tak tam vždycky chtěli reliéfy, popelníky a vázy – v každém pokoji něco bylo. Do jedné herny kdysi dělala šachy, jejichž figury, trčely na drátech za zdi a po zdi byly ještě reliéfy ostatních her.

Bývalý ministr národní obrany Československa, Martin Dzúr, si nechal do ložnice v Piešťanoch udělat keramiku páva, v průměru metr dvacet. Měla hezké barvy, byl stylizovaný do takového kola. Páv totiž kdysi podle pověsti v Piešťanoch objevil onu léčivou vodu, když si máčel zlomenou

nožku ve zdejší termální vodě a v bahně.

Další dílo, na které si vzpomíná, byly lekníny sádrované do zdi, každý list zvlášť. Pěkná práce. Byly vysoce plastické, to znamená, že to ze zdi hodně čouhalo. Dneska by to vidět nechtěla, bojí se, že to někdo už dávno urazil.

Paní Eva Havelková žila vlastně kapitalisticky už za socialismu. Nosila totiž své výrobky do Družstva Dílo – takzvaně „do komise“. A tak se vlastně osamostatnila. Většinou šlo o ženské figury v secesním stylu. Byly štíhlé a asi 30 cm vysoké, mívaly dlouhé šaty, secesní účesy, klobouky a košíky, na nich růže, parapíčka, pejsky, nebo dvě stály a povídaly si... Dělala je z hlíny, která po vypálení zhnědla, a spolu s bílou glazurou to mělo pěkný efekt.

Účastnila se také soutěže o figurální modely pro porcelánku v Duchcově (to je ta, co tam vyrábí ty jeleny). Ona se umístila první. Aby první nebyla, první cena nebyla vůbec udělena a ona dostala až druhou. Za porcelánové figury, jak sama říká, pět takových těch secesních ženských. Šlo o čtyři alegorie na jaro, léto, podzim a zimu. A pátá jen tak s parapletem a pejskem. A to se jim líbilo, to mělo stabilitu a nehroutilo se to. Details se lepily zvlášť, třeba růžičky do košíku nebo na klobouk. Všechno ručně. Dostala tenkrát odměnu 30.000 Kčs. Formy, výroba, mustr na malování – k tomu ji už nepustili. To dali zas někomu jinému, aby ten si na tom

vydělal. A ty se pak dělaly ve velkém.

Do domova důchodců se dostala, protože už je jí skoro 90, a kvůli tomu už se o sebe sama nepostará. Důchodák zvolila poté, co dvakrát upadla. Ještě před půl rokem prý běhala, všechno si zařídila, ale teď po těch pádech už je to nebezpečné. Jít sem jí poradili v nemocnici. „Doma už člověk bejt nemůže,“ jak paní Eva říká „neuvaří si.“

Její dcera Markéta žije a pracuje v Mnichově v účtárně v Ústavu Maxe Plancka, a teď na konci roku, když byla hektická uzávěrka, ona dostala covid. Spolupracovnice si s tím moc nevědí rady, a tak pracuje, i když je jí špatně. Prodloužili jim teď penze až do 67 let. A ona už teď ve dvaasedesáti chodí domů „celá zmordovaná“...

Paní Eva by vám přesto naším prostřednictvím ráda popřála hodně sil, štěstí a hlavně zdraví do nového roku.

POHÁDKY NA POKRAČOVÁNÍ

K zimním dlouhým večerům se hodí opět trochu pohádek. Tentokrát dokončíme příběhy rodiny kováře Kladivouna od pana Ing. Poslušného. Ať se Kladivounovi i jeho rodince dobře žije☺.

Jak v kovárně strašilo.

Jeden čas a bylo tomu už dávno, v kovárně kováře Kladivouna strašilo. Na stěnách se tam

objevovaly neznámé stíny. Oheň ve výhni se náhle, bez příčiny, rozhořel. Cinklo tam něco, jako když cinkne kladivo na kovadině. Tikání v noci se v kovárně ozývalo, od neviditelných hodin. Také kroky tam byly slyšet a nikoho tam přitom nebylo vidět. Kůň tam v prázdné podkovárně zafrkal. Zavoněl heřmánkový čaj, který tam nikdo nevařil.

Jako by to nestačilo. Vyvalil se červený kouř z komína, aniž by výheň hořela. Přímo nad kovárnou se v noci usadil mrak a o kus dále pořád svítily hvězdy. Vytrvale hučelo před kovárnou, jako když hučí vítr v nedalekých lesích. Bezdůvodně šplouchala voda v rybníce před kovárnou. Blikalo tam uvnitř světlo, viditelné zvenčí oken prázdné kovárny.

Kovářský **Čertík** byl asi někde na dovolené v pekle. Ten by takhle v kovárně nestrašil. Toto bylo strašení uhranuté. Na svatojánskou noc toho roku, jako když utne. Od té doby, už se v kovárně nestrašilo.

Jak kovářův syn Vodouš se od kováře Kladivouna řemeslu učil.

Řemeslo má zlaté dno povídá otec **Kladivoun**, a proto synu i ty

se kovařině vyučíš. Měchy si se už naučil ovládat obstojně. Také kleštěmi železo přidržet umíš a sekeru nabrousit, oheň rozhořet, kovárnu poklidit. Silný jsi a šikovný. Nyní budeš zkoušet správně do železa na kovadině tlouci. Tlouci tak, aby se železo poddalo a chtěného tvaru dosáhlo. Potom stačí jen ocel zakalit.

V té době se vše v kovárně dělalo ručně. I brusem se točilo ručně. Ba i večer se svítilo na práci loučí. Elektřina nikde na vesnici ještě nebyla. Jen někde bylo kladivo poháněno vodou z potoka. Takovým kovárnám se říkalo hamr. Ale to není náš příklad. V naší kovárně bylo zapotřebí silných chlapů.

Vodouš mnoho výkovků v počátcích učení pokazil, ještě že otec díla po něm napravoval. Ale chybami se člověk učí, až se to nakonec naučí. Tak se postupně stával z učedníka tovaryš a z tovaryše mistr. Na mistrovskou zkoušku musel Vodouš zajet do města a ukázat cechu kovářů co vše umí. Otec ho pochválil, když mu Vodouš ukázal mistrovský atest. Vesnice měla o dalšího kováře vystaráno.

Století páry ovlivnilo také dění v kovárně Kladivounově.

Parní stroj ovlivnil celé století. Nejvíce se to projevilo na železnici. Koněspřežka byla nahrazena železnicí parní. Každé větší město si budovalo vlastní napojení na železniční síť. Také poblíže vsi, ve které měl kovárnu Kladivoun, se pokládaly koleje.

Kladivoun nabídl svou službu při stavbě této železnice. Věděl, že železnice nejsou jen koleje. Je to i zabezpečovací zařízení a nádraží. To znamená, že se uplatní různé kovové konstrukce. Jeho kovárna byla nyní moderně zařízena. Jednalo se spíše o kovodílnu, než o prostou kovárnu.

Nádraží, živé stavby jsou. Vlaky do nich vjíždí, chvilku pobudou, potom opět odjíždí. Výpravka jim dává zelenou. Odpoví jí koncová návěstí posledního vagonu.

Nádraží jsou krásná, mají peróny zdobené. Právě na vyzdobení perónu se **Kladivoun** zaměřil. Jím zdobené zábradlí perónu s květináči ho proslavilo, jako místního uměleckého kováře.

Jak do vsi dorazila nová doba.

Do vsi, ve které měl **Kladivoun** kovárnu, dorazila nová doba elektrizační. Byla to doba drátů, trubek, profilů, stožárů, nýtů a svárů. Také doba elektromotorů, lamp, páry a kolejí.

Kovář Kladivoun moudře vycítil, kam jeho řemeslo směřuje. Nové době podřídil také svou

činnost. Střešní nosníky, zvané střešníky, zední konzole, zvané poledníky, příhradové sloupy, zvané příhradníky nyní v kovárně zhotovoval na potřebnou míru. Mistr elektrikář věděl, že na kováře je spolehnouti.

Do kovárny kovář postupně přikupoval nová elektrická zařízení. Elektrickou brusku, elektrickou vrtačku, elektrickou svářečku, elektrickou pilu a rozbrušovačku. Na elektrické osvětlení kovárny byh byl málem zapomněl.

Ve vsi byla radost převeliká, když poprvé elektrikář připojil transformátor na síť. Každý vesničan hned zkoušel proud zapínat a vypínat. Nejedny pojistkové vložky musely být vyměněny. Zkrat nebo přetížení je přepálilo. Postupně si vesničané zvykli, elektrický proud, připojovat s rozumem.

